

УДК 351:378:796.011.3(477)

Вавренюк Сергій Анатолійович,

кандидат наук з державного управління, викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, 61023, м. Харків, вул. Чернышевська, 94, тел.: (057) 700 31 71, e-mail: nuczu@mns.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6396-9906

Вавренюк Сергей Анатольевич,

кандидат наук по государственному управлению, преподаватель кафедры пиротехнической и специальной подготовки, Национальный университет гражданской защиты Украины, 61023, г. Харьков, ул. Чернышевская, 94, тел.: (057) 700 31 71, e-mail: nuczu@mns.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6396-9906

Vavrenyuk Sergey Anatolievich,

PhD in Public Administration, lecturer of the Department of pyrotechnic and special training,

National University of Civil Defense of Ukraine, 61023, Kharkiv, Str. Chernyshevska, 94, tel.: (057) 700 31 71, e-mail: nuczu@mns.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6396-9906

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i12.83>

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. Стаття присвячена вивченню проблемних моментів викладання фізичної культури у вищих навчальних закладах. Розглядаються проблеми організації занять фізичного виховання, недоліки сучасної системи процесу освіти, а також розкривається необхідність впровадження нових методів і способів навчання студентської молоді для досягнення освітніх цілей, які сприяють збереженню і зміцненню здоров'я майбутнього покоління.

Визначено, що інтерактивне навчання являє собою форму організації пізнавальної діяльності, є способом пізнання, яке здійснюється в формі спільної діяльності викладача і студента, коли всі учасники взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, разом вирішують задачі, моделюють ситуації, оцінюють дії інших і свою власну поведінку тощо.

Передбачено, що основна мета інтерактивної форми проведення занять з фізичного виховання полягатиме в зануренні студентів у реальну атмо-

сферу ділового співробітництва, у вирішенні проблем, оптимальному виробленні навичок та якостей майбутнього спеціаліста. Однак існують труднощі використання даного методу в освітньому процесі, серед яких виділяють такі: незнання змісту методу, невміння використовувати його на практиці, нерозуміння його місця в структурі заняття, недовіра ефективності його використання у процесі навчання.

Доведено, що одним із перспективних напрямів удосконалення фізичного виховання студентів виступає розроблення наукових принципів моніторингу фізичного та рухового розвитку на основі залучення комплексу інформаційних і технологічних підходів, які будуть відповідати сучасному стану. Разом з цим принципові зміни розвитку цивілізації позначаються на змінах системи вимог, які висуваються як до спеціаліста, так і до системи освіти в цілому.

Ключові слова: фізичне виховання, інтерактивні методи навчання, здоровий спосіб життя, фізичний стан студентів.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И СПОРТУ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация. Данная статья посвящена изучению проблемных моментов преподавания физической культуры в высших учебных заведениях. Рассматриваются проблемы организации занятий физического воспитания, недостатки современной системы процесса образования, а также раскрывается необходимость внедрения новых методов и способов обучения студенческой молодежи для достижения образовательных целей, которые способствуют сохранению и укреплению здоровья будущего поколения.

Определено, что интерактивное обучение представляет собой форму организации познавательной деятельности, является способом познания, которое осуществляется в форме совместной деятельности преподавателя и студента, когда все участники взаимодействуют друг с другом, обмениваются информацией, вместе решают задачи, моделирующие ситуации, оценивают действия других и свое собственное поведение и т. п.

Предполагается, что основная цель интерактивной формы проведения занятий по физическому воспитанию будет заключаться в погружении студентов в реальную атмосферу делового сотрудничества, в решении проблем, оптимальном приобретении навыков и качеств будущего специалиста. Однако существуют трудности использования данного метода в образовательном процессе, среди которых выделяют следующие: незнание содержания метода, неумение использовать его на практике, непонимание его места в структуре занятия, недоверие эффективности его использования в процессе обучения.

Доказано, что одним из перспективных направлений совершенствования физического воспитания студентов выступает разработка научных принципов мониторинга физического и двигательного развития на основе привлечения комплекса информационных и технологических подходов, которые

будут отвечать современному состоянию. Вместе с этим принципиальные изменения развития цивилизации сказываются на изменениях системы требований, которые предъявляются как к специалисту, так и к системе образования в целом.

Ключевые слова: физическое воспитание, интерактивные методы обучения, здоровый образ жизни, физическое состояние студентов.

WAYS OF IMPROVING THE SYSTEM OF TRAINING OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. This article is devoted to the study of the problem moments of teaching physical culture in higher educational institutions. He considers the problems of the organization of physical education, the shortcomings of the modern system of the educational process, as well as the need to introduce new methods and methods of teaching students to make educational goals that give to the preservation and strengthening of the health of the future generation.

It is determined that interactive learning is a form of organization of cognitive activity, is a method of knowledge, which is carried out in the form of a joint activity of the teacher and the student, when all participants interact with each other, exchange information, solve problems together, simulate situations, evaluate the actions of others and their own behavior, etc.

It is envisaged that the main goal of the interactive form of conducting physical education classes will be to immerse students in the real atmosphere of business cooperation, in solving problems, optimally developed skills and qualities of a future specialist. However, there are difficulties in using this method in the educational process, among which are the following: lack of knowledge of the content of the method, inability to use it in practice, misunderstanding of its place in the structure of the class, mistrust of the effectiveness of its use in the learning process.

It is proved that one of the perspective directions of improvement of physical education of students is the development of scientific principles of monitoring of physical and motor development on the basis of involving a complex of information and technological approaches that will meet the current state. At the same time, the fundamental changes in the development of civilization affect the changes in the system of requirements, which are presented to both the specialist and the education system as a whole.

Keywords: physical education, interactive methods of teaching, healthy lifestyle, physical condition of students.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, які здійснюються в нашій країні в останні часи, мають прогресивний характер, однак породжують велику кількість

проблем, які негативно впливають на фізичний стан населення, зокрема на студентську молодь. Важливо зазначити, що фізичний стан і здоров'я населення будь-якої країни є важливим

критерієм її благополуччя. Даний показник стає основою збереження і посилення людського потенціалу в інтересах національної безпеки держави.

Питання удосконалення фізичного виховання у ВНЗ довгий час є увагою багатьох спеціалістів. На це звертає увагу той факт, що за останні десятиліття значно виросла кількість науково-дослідних робіт, які присвячені фізичному вихованню у навчальних закладах.

Слід також зазначити, що в існуючих умовах розвитку нашої держави спостерігається посилення соціальної значущості фізичної активності в суспільстві, підвищується її роль у здоровому способі життя. Визначено, що фізична активність помірної та високої інтенсивності прямо й опосередковано сприяє збереженню і зміцненню здоров'я. Водночас дані досліджень показують, що в Україні регулярно займаються спортом приблизно тільки 20–30 % молоді, тоді як в економічно-розвинених країнах становить близько 60 %. При цьому зниження рівня фізичної активності у ВНЗ, разом з підвищенням нервово-емоційного напруження, призводить до погіршення стану здоров'я.

Таким чином, актуальність вивчення проблемних моментів викладання фізичної культури та спорту у ВНЗ не викликає сумніву.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми вдосконалення фізичного виховання у ВНЗ протягом багатьох років є предметом пильної уваги провідних фахівців, серед яких слід назвати таких дослідників, як М. Д. Зубалій, А. С. Куц, С. М. Домбровська та ін.

Над різними питаннями в області професійної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів плідно працювали Б. А. Ашмарін, Ю. П. Мічуда, Т. О. Лоза, А. О. Кухтій.

Однак реальна структура фізичного виховання студентів у ВНЗ, заснована на діючих організаційно-методичних програмах, перестала задовольняти вирішення головного завдання — ефективного оздоровлення та виховання студентів з позиції усвідомленої обов'язкової рухової діяльності, а також особистої зацікавленості у всебічному розвитку особистості молодого фахівця.

Таким чином, актуальність теми дослідження викликана необхідністю пошуку нових напрямів організації занять фізичною культурою і спортом студентів, які навчаються у вищому навчальному закладі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення шляхів удосконалення системи навчання фізичної культури та спорту у вищих навчальних закладах, яка буде сприяти підвищенню мотиваційного та оздоровчого комплексу підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічний прогрес негативно впливає на природну рухову активність і фізичний розвиток студентів. Комп'ютер не тільки активно використовується у навчальному процесі, а й займає майже весь час у молоді. Також спостерігається зниження рухової активності, яка, своєю чергою, знижує фізичні якості організму студентів, погіршує стан їхнього здоров'я і впливає на якість майбутніх спеціалістів.

У зв'язку з цим заняття фізичною культурою в межах навчального процесу займає важливе місце для підтримання рухової активності й фізичного здоров'я студентів.

Нині ми можемо спостерігати достатньо негативну ситуацію рівня здоров'я і фізичної підготовленості студентів, а масштабність цієї проблеми потребує кардинальних рішень. На практиці викладачі часто зіштовхуються з небажанням студентів активно займатися фізичними вправами та пропусками навчальних занять. Така проблема пов'язана з низьким рівнем зацікавленості студентів у цій дисципліні [1].

Крім цього, вплив засобів масової інформації не сприяє збільшенню любителів фізичної культури. Однак повноцінна пропаганда занять фізичною культурою може здійснюватися в кожному окремому навчальному закладі. На наш погляд, було б правильно у ВНЗ організувати трансляцію власного спортивного каналу, який висвітлюватиме навчально-тренувальні заняття, спортивні змагання і свята за участю спортсменів закладу. В місцях відведених для паління необхідно надавати наочну інформацію, в тому числі звукову, яка пояснюватиме про шкоду для здоров'я цієї пагубної звички.

Фізична культура завжди була сферою соціальної діяльності, яка спрямована на збереження і зміцнення здоров'я, а також сприяє розвитку психофізичних здібностей людини в процесі свідомо-рухової активності. Однак фізична культура в її сучасному вигляді не може сприяти формуванню здорового образу життя у студентів.

Ми припускаємо, що існують окремі недоліки фізичного виховання і розвитку студентів, які можна пояснити впливом таких чинників:

1. Відсутність у вищих навчальних закладах нашої країни необхідних умов для організації занять фізичним вихованням і спортом, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я.

2. Недостатня кількість занять фізичною культурою унаслідок зменшення кількості годин на дисципліну.

3. Відсутність матеріально-технічних умов і фінансових можливостей для організації самостійної фізичної діяльності та активного дозвілля.

4. Недоліки у використанні в навчальному закладі сучасних форм, методів і технологій фізичного виховання, здоров'я зберігаючих, інноваційних та інтерактивних технологій.

5. Зниження зацікавленості студентів до фізичного виховання, занять у спортивних секціях через вплив більш потужних факторів, серед яких телебачення, розваги та Інтернет.

6. Недостатнє число сучасних наукових та методичних розробок, які присвячені актуальним питанням розвитку фізичного виховання й масового спорту в освітніх організаціях.

7. Недостатній контроль за станом та результатами фізичного виховання, рухової активності фізичної підготовленості і впровадження здорового способу життя з боку викладачів та керівництва системи виховання.

8. Недостатня медична діагностика стану здоров'я студентів з боку медичних закладів.

9. Невідповідність між оплатою викладача фізичної культури і її ре-

зультатами, які приводять до зниження якості навчальної, організаційної та спортивно-масової роботи з фізичного виховання.

10. Зниження соціокультурних, спортивних, дозвільних та інших закладів, що мають забезпечувати виховання і проведення змістовного дозвілля молоді, об'єктів інфраструктури сприяння зайнятості студентів.

11. Ведення студентами нездорового способу життя: паління, вживання токсичних речовин, алкоголь тощо.

12. Недостатній рівень кадрового забезпечення місцевих і районних органів виконавчої влади з питань здорового способу життя серед дітей та молоді тощо.

Доречно зазначити, що одним із важливих компонентів, які складають структуру активності занять фізичною культурою і спортом виступає внутрішнє бажання і зацікавленість нею у кожній окремій людині. Тому формування у молоді потреб фізичної діяльності необхідно поставити в центр фізкультурно-оздоровчої роботи кожного освітнього закладу.

Одним із перспективних напрямів удосконалення фізичного виховання студентів виступає розроблення наукових принципів моніторингу фізичного та рухового розвитку на основі залучення комплексу інформаційних і технологічних підходів, які мають відповідати сучасному стану [2]. Водночас принципові зміни розвитку цивілізації позначаються на змінах системи вимог, які представляються як до спеціаліста, так і до системи освіти загалом.

Рівень сучасного виробництва викликає постійну необхідність удо-

сконалення системи вищої освіти та професійного рівня спеціалістів до обраної діяльності. У зв'язку з цим, на наш погляд, система виховання у вищих навчальних закладах потребує ретельного вдосконалення [3]. Тому виникає необхідність використання методів та засобів професійної і прикладної фізичної культури при розвитку фізичних якостей у формуванні та вдосконаленні рухових навичок, які сприяють ефективному та успішному оволодінню виробничими процесами, а також вихованню необхідних психофізичних якостей майбутніх спеціалістів. Необхідність такого напрямку, обґрунтовується тим, що основою механічного впливу занять фізичними вправами на успішність виробничої діяльності є перенесення навичок та вмінь, які були сформовані у процесі занять, на результати оволодіння навичками й уміннями в нових сферах.

Слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку суспільства перед спеціалістами стоять вимоги високого рівня. Однак сьогодні ми можемо спостерігати тенденцію поступального зменшення частки м'язових зусиль при професійній діяльності. Це сприяє зниженню імовірності прямого "перенесення" ефекту занять фізичними вправами на сферу професійної діяльності. При цьому ми не виключаємо можливості іншого "перенесення", яке може виражатися в тому, що загальне підвищення рівня функціональних можливостей організму разом з індивідуальним здоров'ям та рівнем адаптаційного потенціалу, які досягаються засобами та методами фізичної культури, позитивно позначатимуться на про-

фесійній діяльності майбутніх спеціалістів.

Як уже зазначалося, на сьогодні ми маємо досить низький рівень здоров'я у молоді. Зростає кількість студентів, у яких відзначаються відхилення у стані здоров'я [4]. Як показує практика, чинна сьогодні методика викладання фізичної культури є ефективною не для всіх. Це пояснюється тим, що у навчальних групах об'єднані студенти з різним рівнем фізичної підготовленості, працездатності та здоров'я. Саме тому, на наш погляд, необхідно впроваджувати в освітній процес інтерактивні методи навчання, які будуть орієнтовані на значно ширшу взаємодію студентів не тільки з викладачем, а й між собою, включаючи тим самим активність студентів у процесі навчання до справ фізичного виховання.

Інтерактивним є таке навчання, яке ґрунтується на психології людських відносин та взаємодії [5]. У діяльності викладача головне місце займає група студентів, співзалежних між собою, які стимулюють і активізують один одного. Використання інтерактивних методів найбільше впливає на інтелектуальну активність духу змагання та суперництва, який з'являється при колективній взаємодії. Дія такого психологічного феномену подібна зараженню, коли один з учасників освітнього процесу здійснює мимовільний вплив на іншого. Інакше кажучи, студентів нового покоління потрібно готувати так, щоб вони могли ефективно й успішно оволодівати тією технікою, яка існує сьогодні, та передбачати можливу появу нової. Студенти мають бути підготовленими до по-

дальшого розвитку науки та техніки. Тому навчання і виховання молодого покоління повинно орієнтуватися на майбутнє [6].

Інтерактивні методи характеризуються врахуванням низки переваг, а саме [7]:

- потреб сучасних студентів;
- тенденції розвитку суспільства загалом;
- тенденцій розвитку вищих навчальних закладів;
- тенденцій розвитку методики викладання.

Для реалізації вказаних переваг інтерактивних методів викладання фізичної культури потрібно розробити нові програми, які будуть враховувати такі закономірності [8]:

- навчання має бути прямо пропорційним кількості отриманого задоволення від процесу навчання;
- правильна підготовка і практика повинні запобігати низькій продуктивності навчання;
- такі програми мають впливати на підвищення мотиваційного рівня студентів до занять, при цьому студенти повинні мати власну мотивацію, а не враховувати зовнішні фактори.

Таким чином, інтерактивне навчання становить форму організації пізнавальної діяльності, є способом пізнання, яке здійснюється у формі спільної діяльності викладача і студента, коли всі учасники взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, разом вирішують задачі, моделюють ситуації, оцінюють дії інших і свою власну поведінку тощо.

Ми передбачаємо, що основна мета інтерактивної форми проведення занять з фізичного виховання

буде полягати в зануренні студентів в реальну атмосферу ділового співробітництва, у вирішенні проблем, оптимальному вироблені навичок та якостей майбутнього спеціаліста. Однак існують труднощі використання цього методу в освітньому процесі, серед яких вирізняють такі: незнання змісту методу, невміння використовувати його на практиці, нерозуміння його місця у структурі заняття, недовіра ефективності його використання у процесі навчання [9].

Водночас стає очевидним, що використання інтерактивного методу навчання змінює роль викладача, підвищуючи його роль в організації навчального процесу. Так, він має завчасно підготовлювати необхідні завдання, створювати напрям заняття фізичного виховання, контролювати час і порядок виконання наміченого плану [10]. Все це говорить про те, що викладач повинен використовувати творчий підхід в організації та проведенні занять.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Умови розвитку сучасного суспільства припускають особливу важливість питань розвитку особистості, а також підготовки її до активної форми життєдіяльності. Разом з комунікативними ціннісно-орієнтованими і пізнавальними видами діяльності зростає роль фізичної і спортивної культури, яка допомагає особистості в її прагненні реалізувати себе, розкрити потенційні фізичні, психологічні і духовні сили і можливості.

За допомогою використання сучасних засобів і методів фізичного виховання і фізкультурно-оздоровчої роботи в усіх ланках освіти про-

тікає процес закладення основ для забезпечення і розвитку соціального і духовного здоров'я молодого покоління.

Проблеми зміцнення і збереження здоров'я, а також залученням до систематичних занять фізичною культурою студентів вищих навчальних закладів є запорукою збереження нації. Тільки спільними зусиллями державних інститутів, працівників освіти та охорони здоров'я їхнє рішення буде найбільш ефективним і успішним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Андреева О.* Стан і напрями удосконалення системи підготовки кадрів з рекреації та оздоровчої фізичної культури / О. Андреева, О. Благій, Л. Фандикова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2002. — № 2–3. — С. 24–26.
2. *Курамышин Ю. Ф.* Методы обучения двигательным действиям и развития физических качеств. — К., 2015. — 285 с.
3. *Вавренюк С. А.* Роль виховних функцій фізичної культури і спорту серед студентської молоді: державноуправлінський аспект / С. А. Вавренюк // Інвестиції: практика та досвід. — К., 2015. — № 2. — С. 138–140.
4. *Гасюк І. Л.* Організаційна структура державного управління фізичною культурою і спортом в Україні / І. Л. Гасюк // Університетські наукові записки: часопис ХУУП. — Х.: Вид-во ХУУП, 2010. — № 3 (35). — С. 195–203.
5. *Круцевич Т.* Теория и методика физического воспитания / Т. Круцевич. Т. 2. — К.: Олимпийская литература, 2003. — 392 с.

6. *Palushka S. A., Schwenk T. L.* Physical Activity and Mental Health. Current Concepts / S. A. Palushka, T.L.Schwenk // Sports Med. — 2000. — V. 29. — № 3. — P. 167–180.
7. *Носко Н. А.* К вопросу о проблеме креативно-инновационной подготовки будущего специалиста по физической культуре / Н. А. Носко, Н. Н. Огиенко, Л. Л. Лисенко // Пути повышения качества профессиональной подготовки педагога: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Мозырь, 29–30 марта 2012). — Мозырь: УО МГПУ им. И. П. Шамякина, 2016. — С. 77–78.
8. *Селевко Г. К.* Современные образовательные технологии: учеб. пособие. — М.: Народное образование, 2017. — 256 с.
9. *Вавренюк С. А.* Роль виховних функцій фізичної культури і спорту серед студентської молоді: державноуправлінський аспект / С. А. Вавренюк // Інвестиції: практика та досвід. — К., 2015. — № 2. — С. 138–140.
10. *Castelli D. and J. E. Rink.* 2003. A comparison of high and low performing secondary physical education programs. Journal of Teaching in Physical Education 22(5):512.

REFERENCES

1. *Andreeva O.* (2002), Stan i napryami udoskonalennya sistemi pidgotovki kadriv z rekreaciyi ta ozdorovchoyi fizichnoyi kulturi [Status and directions of improvement of the system of personnel training for recreation and recreational physical culture], The theory and methods of physical education and sport. 2(3), p. 24–26.
2. *Kuramshin Yu. F.* (2015), Metody obucheniya dvigatelnyim dejstviyam i razvitiya fizicheskikh kachestv [Methods of teaching motor actions and development of physical qualities], Kyiv, Ukraine.
3. *Vavrenyuk S. A.* (2015) Rol viovnih funkcij fizichnoyi kulturi i sportu sered studentskoyi molodi: derzhavnoupravlinskij aspekt [The Role of Educational Functions of Physical Culture and Sports among Student Youth: State Management Aspect], Investments: Practice and Experience. 2, p. 138–140.
4. *Gasyuk I. L.* (2010), Organizacijna struktura derzhavnogo upravlinnya fizichnoyu kulturoyu i sportom v Ukrayini [Organizational Structure of Public Administration of Physical Culture and Sports in Ukraine], University Scientific Notes: KhUUP Journal. 3 (35), p. 195–203.
5. *Krutskevich T.* (2003), Teoriya i metoda fizicheskogo vospitaniya [Theory and Methods of Physical Education], Olimpijskaya literatura, Kyiv, Ukraine.
6. *Palushka S. A., Schwenk T. L.* (2000), Physical Activity and Mental Health. Current Concepts. Sports Med. 29(3), p. 167–180.
7. *Nosko N. A.* (2016), K voprosu o probleme kreativno-innovacionnoj podgotovki budushego specialista po fizicheskoy kulture [On the issue of the creative and innovative preparation of the future specialist in physical education], Ways to improve the quality of teacher's professional training: materials of the International Scientific-Practical Conference, UO MHPU them. I. P. Shamyakina, Mozyr, Ukraine.
8. *Selevko G. K.* (2017), Sovremennye obrazovatelnye tehnologii: ucheb. Posobie [Modern Educational Technologies: Textbook. Allowance], Public Education, Moscow, Russia.
9. *Vavrenyuk S. A.* (2015), Rol viovnih funkcij fizichnoyi kulturi i sportu sered studentskoyi molodi: derzhavnoupravlinskij aspekt [The Role

of Educational Functions of Physical Culture and Sports among Student Youth: State Management Aspect], Investments: Practice and Experience. 2, p. 138–140.

10. *Castelli D. and J. E. Rink* (2003), A comparison of high and low performing secondary physical education programs. *Journal of Teaching in Physical Education*. 22(5), p. 512.